

สองหัวดีกว่าหัวเดียว

บทบาทของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ไพฑูรย์ สินลาร์ตน์
วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
Paitoon Sinlarat
College of Education Dhurakij Pundit University

บทนำ

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือบางแห่งใช้ว่าการเรียนรู้ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Professional Learning Community (PLC) เป็นแนวคิดและกิจกรรมที่กำลังได้รับความสนใจ และความนิยมอย่างกว้างขวางในวงการศึกษาของไทยเอง และของต่างประเทศ โดยเชื่อกันว่ากิจกรรม PLC นี้ จะนำมาซึ่งคุณภาพของการศึกษา ทั้งคุณภาพผู้เรียน ผู้สอน บุคลากร และตัวผู้บริหารเอง

โดยทั่วไปแล้วในต่างประเทศจะใช้กิจกรรม PLC ในโรงเรียนมากกว่าหน่วยงานกลางอื่น ๆ หรือกลุ่มของครู ประเภทต่าง ๆ (Murphy, 2017) เป้าหมาย PLC ในโรงเรียนนั้นจะเป็นไปที่ตัวเด็ก คือ ครูทำงานร่วมกัน (ในโรงเรียนร่วมกับผู้บริหาร) คำไทยเรามีว่า สองหัว (หรือหลายหัว) ดีกว่าหัวเดียว ว่าเป็นความคิดในเชิงชุมชนวิชาชีพของไทยเรานั้นเอง ซึ่งเชื่อกันมานานแล้ว การทำงานเรื่องใด ควรทำร่วมกันโดยเฉพาะการแก้ปัญหาเด็ก และหาทางให้เด็กในโรงเรียนของตนมีคุณภาพดีขึ้น

ทำไมต้องมี Community อย่างนี้ขึ้นมาในโรงเรียน การบริหารปกติไม่พอหรือ คำตอบคือ ไม่พอเพราะปัญหาเด็กมีมาก ผู้บริหารเองมีเวลาพอที่จะแก้ปัญหาได้ทัน อีกประการหนึ่งหลายปัญหาผู้บริหารเองไม่ชำนาญพอที่จะทำเองได้ จึงเกิดความคิดในการนำครู (หรือกลุ่มครู) เข้ามาร่วมในการบริหารวิชาการในลักษณะของ Shared Leadership ยังไม่ใช่ Delegated Leadership (Wilhelm, 2017) ซึ่งเป็นที่มาของ PLC ในสถานศึกษานั้นเอง

ความหมายและขอบเขตของ PLC

นอกจากรูปแบบการบริหาร แบบ Shared Administration เป็นที่มาของแนวคิด PLC แล้ว แนวคิดเรื่อง Learning Organization ของ Senge ก็ยังเป็นต้นตอของ PLCs ส่วนหนึ่งด้วย นอกจากนั้นแล้ว หลักคิดทาง Community of Practice (COP) ของ Wenger ที่เชื่อว่าการเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนข้อมูลจะช่วยแก้ปัญหาได้ดี (Pang, 2016) แม้แนวคิดเบื้องต้นมาพอรู้ว่าเราจาก 3 แนวคิด แต่นิยามที่ชัดเจนตรงตัว ยอมรับกันคือ ก็ยังไม่มีชัดเจนนัก

ผู้เขียนขอเริ่มจากพจนานุกรม ศัพท์การศึกษาของราชบัณฑิตที่พิมพ์ในปี 2558 ได้ให้ความหมายของ PLC ไว้ว่า เป็นการร่วมกลุ่มกันของผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา ในลักษณะของชุมชนที่มีเป้าหมายพัฒนาคุณภาพของการศึกษา โดยใช้ขบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การถอดบทเรียน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เป็นแนวคิดที่นำเสนอโดย ริชาร์ด ดูเฟอร์, และโรเบิร์ต เอเคอร์ เมื่อปี พ.ศ. 1998 (ราชบัณฑิตยสภา 2558 หน้า 404) พจนานุกรมยังกล่าวต่อไปว่า เป็นนวัตกรรมที่มาจากการจัดการความรู้ องค์การแห่งการเรียนรู้ และชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นที่มาของ PLC

ลักษณะชุมชนแห่งการเรียนรู้ พจนานุกรมดังกล่าว สรุปไว้ว่า มีองค์ประกอบดังนี้

1. การแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์
2. มีวัฒนธรรมการร่วมพลัง
3. การปรับปรุงผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. การแบ่งปันภาวะผู้นำ และ
5. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

ในส่วนสารานุกรมการศึกษาร่วมสมัยเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสการฉลองพระชนมายุ 5 รอบ 2 เมษายน 2558 ได้ตีพิมพ์บทความของ วิชัย วงษ์ใหญ่ เรื่องชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยนิยามว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพในการศึกษาในปัจจุบันมีลักษณะแห่งความร่วมมือร่วมใจกันทางวิชาการของผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพในการเรียนรู้ คุณภาพของผู้เรียน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันร่วมมือกันช่วยเหลือสนับสนุนและส่งเสริมซึ่งกันและกัน และร่วมกันทำให้เกิดพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

วิชัย วงษ์ใหญ่ ยังได้อ้างถึง Richad Du four ว่าเป็นผู้เสนอแนะแนวคิดนี้ไว้ในหนังสือ Professional Learning Community at Work: Best Practices as for Enhancing Student Achievement ในปี 1997 โดยจุดเน้นสำคัญอยู่ที่การเรียนรู้แบบร่วมมือกัน เรียนรู้จากประสบการณ์ในพื้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การเน้นการเรียนรู้ร่วมกัน และการทำงานร่วมกันในความรับผิดชอบ (วิชัย วงษ์ใหญ่) 2558 หน้า 334 - 338)

สำหรับองค์ประกอบของ PLC นั้น วิชัย วงษ์ใหญ่ ได้เสนอว่า มี 5 ประการ คือ

1. การแลกเปลี่ยนค่านิยมและวิสัยทัศน์
2. วัฒนธรรมทางการร่วมมือ
3. พัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก
4. สนับสนุนและส่งเสริมความเป็นผู้นำ
5. การปฏิบัติต่อเด็กอย่างร่วมมือกัน

ในส่วนของแต่ละประเทศนั้น ผู้เขียนจะขอเริ่มจากพบ Terry Wilhelm (2017) ใช้คำนิยามของ Du four และคณะว่า เป็นขบวนการของนักการศึกษาที่ทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องในการถกเถียงร่วมกันและทำการวิจัยปฏิบัติการเพื่อบรรลุผลดีแก่ตัวนักเรียนที่ตัวเองดูแล

ส่วน Pang และ Leung (2016) ก็ยกคำของ Du four อีกเช่นเดียวกันว่า “a professional is ‘someone with expertise in a specialized field’”, “learning means an’ ongoing action and

perpetual curiosity,” and community refers to a group of people linked by common interests” ซึ่งเมื่อรวมก็หมายถึง การร่วมตัวกันของกลุ่มผู้รู้ เพื่อศึกษาในสิ่งที่ตัวสนใจ และอยากรู้ และ ยังเสนอต่อในเรื่องของลักษณะ 5 ประการของชุมชนวิชาชีพ คือ

1. ผู้นำที่มีสิ่งสนับสนุนและส่งเสริม
2. แลกเปลี่ยนค่านิยมและวิสัยทัศน์
3. การเรียนรู้และประยุกต์ใช้ร่วมกัน
4. แลกเปลี่ยนประสบการณ์แต่ละคน

สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นจากผลที่ได้

1. ปฐมนิเทศจากผลที่ได้
2. เป็นสมาชิกร่วมกัน
3. มีความสัมพันธ์กับเครือข่ายภายนอก
4. เน้นที่การประเมินผลการเรียนรู้
5. ตัดสินใจด้วยฐานข้อมูล

จะเห็นได้ว่า เมื่อพิจารณาจากคำนิยามแล้วเป้าหมายของ PLC อยู่ที่ผู้เรียนเป็นหลัก แต่ในระยะหลังเมื่อวิชาการต่าง ๆ พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะวิชาชีพครู บทบาทของ PLC มีส่วนในการพัฒนาครูด้วย PLC จึงเป็นการพัฒนาวิชาชีพครู ทั้งผู้เรียนผู้สอนควบคู่กันไป

เป้าหมายคือครูหรือผู้เรียน

จากความหมายที่ได้กล่าวมา เห็นได้ชัดเจนว่าเป้าหมายของ PLC นั้นเน้นไปที่ตัวเด็ก งานวิจัย หลายชิ้นก็พุ่งเข้ามาทางเดียวกัน

ที่นี้เป้าหมายที่เด็กคืออะไร อย่างน้อยมีผู้เสนอมี 5 เรื่องหลัก

1. ปัญหาของผู้เรียนมีอะไรบ้าง แล้วจะแก้ได้อย่างไร
2. เราจะส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาขึ้นได้อย่างไร
3. เราจะส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กแต่ละคนที่เขามีความสามารถพิเศษเติบโตเต็มตามศักยภาพของเขาได้อย่างไร
4. เราจะมืองค์ความรู้ใหม่ ๆ มาใช้เพื่อให้การสอนสนุก ตื่นเต้น และเร้าใจขึ้นได้อย่างไร
5. เราจะมืองค์ความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับเด็ก การพัฒนาเด็ก และการสอนเด็กให้ดีขึ้นได้อย่างไร แต่

ในอีกแง่หนึ่ง เมื่อครูเรียนรู้การพัฒนาเด็กก็เท่ากับครูได้พัฒนาขึ้นด้วย ระยะต่อมา PLC จึงพัฒนาบทบาทเป็นการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขึ้นเป็นการเฉพาะ

นำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาที่มีประสิทธิภาพแบบหนึ่งซึ่งมีการปฏิบัติกันอย่างกว้างขวางในต่างประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศทางอเมริกา เป็นต้น

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา

ตามที่ได้กล่าวมาแต่ต้นแล้วว่าชุมชนทางวิชาชีพ (PLC) นั้นเริ่มต้นในสถานศึกษาเป็นหลัก จึงจะขอกล่าวถึงการดำเนินงานในสถานศึกษาก่อน

การเติบโตของเทคโนโลยีความรู้และบทบาทของโรงเรียนต่อการเจริญเติบโตของผู้เรียนนั้นเห็นภาพชัดเจน และที่ชัดเจนต่อไปก็คือ โรงเรียนไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่สมบูรณ์พอ และทนต่อการเปลี่ยนแปลง หลายโรงเรียนผู้บริหารจึงได้ใช้ครูที่เก่ง ขยัน และบุคลิกภาพดี มาช่วยผู้บริหารในการจัดกิจกรรมเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้เด็กเติบโตทันต่อการเปลี่ยนแปลงและมอบให้ครูทำงานนั้น ซึ่งอาจจะเป็นคณะกรรมการที่มีอำนาจที่ผู้บริหารมอบให้เฉพาะกิจ

การให้ครูเห็นเข้ามาช่วยในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนของผู้เรียนนี้เป็นรูปแบบการบริหารที่สร้างครูผู้นำขึ้นมาช่วยในระบบบริหารโรงเรียนเป็นระบบที่ช่วยให้เกิดครูผู้นำ (Teacher Leader) ขึ้นอย่างมากโดยเฉพาะในระบบการศึกษาอเมริกาและออสเตรเลีย เป็นต้น

สปีริตของ PLC

สปีริตของ PLC โดยเฉพาะสปีริตของกรรมการ คือ ความรู้สึก บรรยากาศ อารมณ์ร่วมที่คณะกรรมการควรมีผู้บริหารควรรสร้างขึ้น และส่งเสริมให้เกิดขึ้นให้ได้คือ

ความผูกพัน

เรื่องของความผูกพัน (Engagement) เรื่องนี้สำคัญมาก และอาจจะสำคัญที่สุดเพราะครูทำงานช่วยเหลือเด็กได้ดีก็ต่อเมื่อมีความผูกพันและตั้งใจให้เด็กได้ผลมากที่สุด

ความร่วมมือ

ความร่วมมือเป็นเรื่องสำคัญที่ตามมาของ PLC ความสำเร็จของ PLC อยู่ที่กลุ่มครูทำงานด้วยกันอย่างมีความร่วมมือหรือไม่เพียงใด ความร่วมมือจากผู้เป็นหัวหน้าและผู้บริหารที่จะทำให้สมาชิกผูกพันกัน ถ้าผู้บริหารเอาใจใส่ ติดตามดูแลก็ทำให้ความร่วมมือเป็นไปด้วยดี

วัฒนธรรม

วัฒนธรรมของสถาบัน หรือของโรงเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะจะเป็นเครื่องร้อยรัดโรงเรียนและกรรมการให้ทำงานกันได้อย่างยั่งยืนแล้ว ดึงโรงเรียนและเด็ก ซึ่งผู้บริหารต้องสร้างค่านิยม หรือใช้วัฒนธรรมเดิมก็ได้

ความตั้งใจมั่น

ความตั้งใจมั่น หรือมุ่งมั่น (Commitment) เป็นสิ่งสำคัญต้องสร้างให้เกิดขึ้นในกลุ่มกรรมการของ PLC เพราะความมุ่งมั่นจะเป็นเครื่องมือที่จะผูกพันกรรมการ ทำงานด้วยกันและพัฒนาซึ่งความสำเร็จอย่างต่อเนื่องยาวนานตลอดไป

ความไว้วางใจ

ความไว้วางใจ เป็น Spirit ของกรรมการอีกประการหนึ่งที่จะต้องสร้างขึ้นให้ได้ เพื่อความคิด การแสดงออก จะได้เป็นอย่างราบรื่นและสะดวกใจไม่มีการกลั่นแกล้ง แทะข้างหลังกันในหมู่กรรมการ

กิจกรรม PLC

เมื่อการเตรียมการในส่วนที่ดำเนินงานมีความพร้อมแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือจะจัดในลักษณะใด กิจกรรมที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของ PLC อาจจะมีจัดได้หลายรูปแบบ

1. PLC การดำเนินงานชุมชนทางวิชาชีพปกติ

เป็นการดำเนินงานขั้นพื้นฐาน และใช้หลักความร่วมมือกันตามปกติเลือกใช้กิจกรรมมาใช้ เพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยผู้สอนต้องคิดร่วมกันซึ่งอาจจะจัดในรูปของการอภิปรายและเปลี่ยนความเห็น เชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้เพิ่มเติม หรือสมาชิกแต่ละคนไปค้นคว้าเพิ่มเติมมาแลกเปลี่ยนกัน

2. PLC การพัฒนาวิชาชีพครู โดยการสนทนาพูดคุย

การพัฒนาวิชาชีพครู โดยการสนทนาพูดคุย (Professional Learning by Conversation) หลักคิดนี้เชื่อว่าการเรียนรู้ เข้าใจ พัฒนา และแก้ปัญหาในวิชาชีพเกิดขึ้นได้ดีถ้าเรามีการพูดคุย ถกเถียง ที่จะแก้ปัญหาพัฒนาสิ่งใหม่ขึ้น (Danielson, 2016, p. 5)

แดเนียลสัน ได้แนะนำว่า เนื้อหาหรือหัวข้อ ให้นำมาพูดคุยเพื่อพัฒนาวิชาชีพควรประกอบไปด้วย

- 1) ความชัดเจน เป้าหมายในการสอน และเนื้อหาของการสอน
- 2) สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ความปลอดภัย และสิ่งที่ท้าทายการเรียนรู้ของเด็ก
- 3) การจัดการชั้นเรียน
- 4) การนำเด็กเข้ามาสู่การพัฒนาสติปัญญา
- 5) การเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จของเด็กทุกคน
- 6) เรื่องของวิชาชีพ

นอกจากนั้น แดเนียลสันยังยกตัวอย่างคำถามไว้หลาย ๆ ประการ ผู้สนใจจะดูได้จากหนังสือ Talk About Teaching: Leading Professional Conversation, Second Edition, 2016, pp. 45 - 68)

3. Teacher Rounds

การตั้งวงของครูเป็นกิจกรรมในลักษณะของ PLC อีกแบบหนึ่งที่จะพัฒนาผู้เรียนและผู้สอนได้มาก และยังนำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพอีกด้วย เพราะจะทำให้ได้อรรถความรู้ใหม่ขึ้น (Troen and Bales, 2014, pp. 2 - 3)

สิ่งที่ครูตั้งเมื่อ.....กันได้แล้วควรคุยกันในเรื่อง อะไรบ้างซึ่งผู้เสนอแนวคิดนี้ได้ประเด็นที่จะคุยไว้ ดังนี้

- 1) การสร้างกรอบเกี่ยวกับผู้นำเชิงวิเคราะห์
 - 2) การสร้างมาตรฐานในการร่วมมือ
 - 3) การสนับสนุนและช่วยเหลือครูเก่าและครูใหม่
 - 4) การลดความโดดเดี่ยว เพิ่มความร่วมมือ และการช่วยเหลือกัน ช่วยพัฒนา วิสัยทัศน์ทางการสอนที่ดีขึ้น
 - 5) การทำให้การเรียนรู้ของเด็กเป็นกลุ่มดีขึ้น
 - 6) การแก้ปัญหาในการเรียนหลากหลาย
 - 7) การบริการและแลกเปลี่ยนการปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จ
- ผู้เขียนทั้งสองนำเสนอกระบวนการไว้ ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 เตรียมครูเจ้าภาพ
- ขั้นตอนที่ 2 ดูห้องเรียนของครูเจ้าภาพ
- ขั้นตอนที่ 3 ครูสรุป สังเกตการณ์ กลุ่มครูตกลงร่วมกันที่จะปฏิบัติ
- ขั้นตอนที่ 4 ครูตกลงที่จะทำงานร่วมกัน
- ขั้นตอนที่ 5 ครูแลกเปลี่ยนสิ่งที่ปฏิบัติต่อกัน

4. Lesson Study

เป็นแนวคิดของ PLC ในรูปแบบของญี่ปุ่นที่เน้นให้ครูได้ศึกษาแบบเรียน (Lesson) ที่จะใช้สอนเด็ก ก่อนที่จะเข้าชั้นเรียน ระหว่างครูด้วยกันจนกระทั่งเข้าใจดีแล้วจึงนำไปสอน

Sato and Sato (2003) พัฒนาแนวคิดนี้มาจากปรัชญาการสร้างทางสังคมมาเป็นขั้นตอนของ Lesson Study ประการ คือ

- 1) มีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ชัดเจน เพื่อเด็กจะสามารถจัดการได้
- 2) แนะนำกิจกรรมของกลุ่มแม่เพียงกิจกรรมที่ใช้เวลาน้อย และ
- 3) เริ่มดำเนินการและให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วม

นักวิชาการกลุ่มนี้ ชี้ให้เห็นว่าถ้าครูใช้แต่สิ่งที่ให้เด็กฝึกตามตำราจะน่าเบื่อมาก และเด็กก็จะเข้าใจ เรื่องที่เรียนได้ยาก ผู้สอนจึงควรวางแผนพัฒนาและทำสิ่งที่น่าสนใจมาสอนเด็ก

นอกจากนั้น Yoshida (2004) ยังเสนอกระบวนการของ Lesson Study ไว้ 5 ประการ คือ

- 1) วางแผนร่วมมือกันเพื่อศึกษาแบบเรียน
- 2) ทำความเข้าใจแบบเรียนในทางปฏิบัติ
- 3) อภิปรายแบบเรียนอย่างละเอียด
- 4) ปรับเปลี่ยนแบบเรียนได้
- 5) สอนในแนวทางใหม่ ๆ

จากตัวอย่างที่ยกมานี้จะเห็นได้ว่า PLC มีรูปแบบที่กว้างขวาง หลากหลายมาก ไม่ใช่ PLC แต่เพียง นั้งคุยกันเท่านั้น การจะจัด PLC ผู้จัดต้องชัดเจนว่าเรามีเป้าหมายอะไร แล้วจึงจัดตามเป้าหมายนั้น

กรอบกิจกรรมหลักของ PLC

กิจกรรมของ PLC ในสถานศึกษาอาจจัดเป็นรูปแบบตามกรอบของวิชาการได้ดังนี้

กรอบกิจกรรมหลัก		
การพัฒนาผู้เรียน	การพัฒนาผู้สอน	การพัฒนาองค์กร
1. ศึกษาสำรวจสภาพปัจจุบันของการเรียนการสอนและปัญหาของผู้เรียน	1. สำรวจต้นทุนของโรงเรียนว่ามีครูผู้สอนมีคุณสมบัติ มีความสามารถอย่างไรบ้าง รวมทั้งความชำนาญ การเรียนรู้สิ่งใหม่	1. ศึกษาความพอใจ ความพร้อม ความสะดวกในการดำเนินงานของโรงเรียน

กรอบกิจกรรมหลัก		
การพัฒนาผู้เรียน	การพัฒนาผู้สอน	การพัฒนาองค์กร
2. กำหนดเป้าหมาย ทิศทาง ของโรงเรียน ความโดดเด่น ที่ต้องการจะสร้างขึ้น 3. จัดทำแผนดำเนินงานและ โครงการที่เกี่ยวข้อง 4. ลำดับความสำคัญ และ ลงมือปฏิบัติตามแผน 5. ติดตามดูแล สังเกต และ ประเมินการดำเนินงาน พร้อมสรุปวิเคราะห์ และ ปรับแผนให้ดีขึ้น ฯลฯ	2. ส่งเสริมให้ผู้สอนทำแผน การพัฒนาของตัวเองว่า จะเอาดีเอาเด่นในเรื่องใด และจะทำได้อย่างไร 3. สร้างบ้านเล็กในป่าใหญ่ โดย ส่งเสริมจัดกลุ่มเล็ก ๆ กันเอง เช่น กลุ่มศึกษา การศึกษา 4.0 และทำงานร่วมกัน เพื่อ เป็นกลุ่มคู่คิด 4. ร่างแผนการพัฒนาคูของ โรงเรียน พร้อมลงมือปฏิบัติ 5. กำหนดให้ครูประเมินกันเอง ฯลฯ	2. เร่งเตรียมการและดำเนินการ สิ่งที่จำเป็นกับการเรียน การสอน เช่น ห้องเรียน เครื่องมือ เป็นต้น 3. สร้างบรรยากาศ ประชาธิปไตย ในโรงเรียน เพื่อความก้าวหน้า และพัฒนาอย่างมีค่า 4. ศึกษาและวิเคราะห์ว่าทำงาน ควรพัฒนาในแนวทางอย่างไร จัดทำโครงการ Quick-Win ที่จะเป็นจุดเด่นของโรงเรียน ฯลฯ

ชุมชนวิชาชีพนอกสถานศึกษา

แม้การดำเนินงานในเรื่อง PLC อาจจะเริ่มต้นในโรงเรียนมาก่อนก็ตาม แต่ในปัจจุบัน PLC มีการดำเนินงานนอกสถานศึกษามากขึ้นทุกที่ โดยเฉพาะในประเทศไทยเรากิจกรรมและบทบาทโดยจะมีมากกว่าสถานศึกษาเสียอีก โดยทั่วไปเราแบ่งหน่วยงานภายนอกสถานศึกษาได้ ดังนี้

1. ระหว่างสถานศึกษา
2. สมาคมครูตามสาขาวิชา
3. หน่วยงานต่าง ๆ
4. พนักงานกลางของ กรม กองต่าง ๆ
5. หน่วยงาน NGO ทั้งของการศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง

เป้าหมายของ PLC นอกสถานศึกษา

PLC นอกสถานศึกษา มีเป้าหมายเฉพาะของตนเองส่วนใหญ่แล้วก็คือ การพัฒนาวิชาชีพของตนเอง ส่วนเสริมองค์ความรู้วิชาการของกลุ่ม เพื่อให้องค์กรและวิชาชีพตนเองพัฒนาขึ้น PLC ในรูปแบบนี้เกิดขึ้นเพื่อให้สมาชิกของกลุ่มเติบโตทันต่อการเปลี่ยนแปลง

ในประเทศไทยของเราเองนั้นองค์กรภายนอกที่จัดเรื่อง PLC อย่างเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมวิชาชีพครู ได้อย่างที่มีประสิทธิภาพสูง คือ PLC ของคุรุสภา ซึ่งมีเครือข่ายวิชาชีพของตนเอง ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพมาตลอด รวมถึงยังมีทุนอุดหนุนให้กับเครือข่ายอีกด้วย

ความน่าสนใจของคุรุสภา คือการส่งเสริมให้มีองค์ความรู้ผลงานวิจัยและนวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่ง

ผลการดำเนินงานนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ที่มีประโยชน์ต่อวิชาชีพครูอย่างกว้างขวางโดยคุรุสภากำหนดกิจกรรมและโครงการที่สนับสนุนไว้ ดังนี้

1. กิจกรรมที่นำองค์ความรู้ของคุรุสภาไปปรับใช้
2. กิจกรรมการผลิตสื่อสร้างสรรค์
3. กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม
4. กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ
5. กิจกรรมประชุมเสวนา
6. กิจกรรมอื่น ๆ

กิจกรรมต่าง ๆ ของคุรุสภาเหล่านี้ล้วนเป็นการส่งเสริมวิชาชีพได้อย่างกว้างขวาง นอกจากนั้น ในปัจจุบันคุรุสภายังกระจายการสนับสนุนและการดำเนินงานครอบคลุมครู 1 ในวิชาชีพสาขาต่าง ๆ อย่างมาก เป็นการกระตุ้นการเติบโตและเครือข่ายวิชาชีพครูได้อย่างมีคุณค่าและประสิทธิภาพอย่างสูง

PLC กับการพัฒนาวิชาชีพ

การพัฒนาวิชาชีพพัฒนาได้ก็ด้วยคนในวิชาชีพนั้น พัฒนาขึ้นเองการวางแผนและการเตรียมตัวทางวิชาชีพจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในที่นี้จะเสนอกรอบความคิดเป็นตัวอย่างเพื่อให้ผู้สนใจพัฒนาอย่างไรต่อไป

กรอบการพัฒนาวิชาชีพครู		
หลักคิดและองค์ประกอบ	สถานภาพทางวิชาชีพ	เป้าหมายทางวิชาชีพ
<ul style="list-style-type: none"> - เป้าหมายและบทบาททางวิชาชีพ - มาตรฐานทางวิชาชีพ - มาตรฐานเฉพาะ - จุดเด่นและจุดด้อยของวิชาชีพ - วิชาชีพเปรียบเทียบกับ - อนาคตของวิชาชีพครู - วิชาชีพครูสมาชิก - วิชาชีพครูกับสังคม - วิชาชีพครูกับผู้บริหาร ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> - ทำไม่จึงมาอยู่ในวิชาชีพนี้ - เริ่มเข้ามาในวิชาชีพนี้เพื่ออะไร - จะอยู่ในวิชาชีพนี้นานแค่ไหน - ความชำนาญและการตั้งใจในวิชาชีพ - ปัจจุบันมาเป้าหมายในวิชาชีพอย่างไร - อนาคตของวิชาชีพของตนเอง ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> - การยอมรับวิชาชีพในสังคม - เส้นทางของวิชาชีพพร่าปรึนหรือไม่ - การค้นหาพัฒนาจุดเด่นของวิชาชีพ - อนาคตของวิชาชีพ - ทางก้าวหน้าที่ตัวเองสร้างขึ้น - วิชาชีพและบทบาทการพัฒนาสังคม - ทางเลือกของวิชาชีพ ฯลฯ

ภาพรวมของวิชาชีพ

- วิชาชีพทางการศึกษา สามารถส่งคนที่ดีที่สุดในสังคมได้มากแน่นอน
- จิตวิญญาณ และอุดมการณ์ของวิชาชีพที่เด่นและเป็นประโยชน์กับสังคม มีอะไรบ้าง
- อิศระและการควบคุมวิชาชีพ มีความพอดีเพียงใด
- อนาคตของวิชาชีพครูจะเป็นอย่างไร

- สังคมในอนาคตจะเป็นสังคม ผู้เรียนไม่มีสังคมผู้สอนเป็นจริงเพียงใด
- โรงเรียนอาจจะหายไป เพราะผู้เรียนเรียนเอง โดยถ้าภาวะนี้เกิดขึ้นวิชาชีพจะอย่างไร

ขอบเขตของ PLC นอกสถานศึกษา

โดยปกติกิจกรรม PLC ในสถานศึกษาก็สามารถพัฒนากิจกรรมเพื่อคุณภาพผู้สอนของผู้เรียนได้ แต่ในส่วนผู้ปกครองและทุกคนทางการศึกษาอื่น ๆ มีส่วนร่วมได้ยาก ทางเลือกการพัฒนาวิชาชีพ ส่วนใหญ่จะจัดแยกจากโรงเรียน เป็นกิจกรรมเฉพาะ ซึ่งจะเป็นบทบาทหรือเครือข่ายก็ได้ โดยมีกลุ่มมีองค์ประกอบ

1. มีเป้าหมายเดียวกัน
2. มีแรงจูงใจ
3. กลุ่มคนกลุ่มเดียวกันพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน
4. มีความสนใจเฉพาะ
5. กลุ่มมีความสนใจทางเดียวกัน
6. ต้องการความเป็นอิสระของตนเอง

ควรที่จะเอาอย่างของ PLC ในอเมริกาปัจจุบันนี้ พัฒนาไปเป็น PLCM เครือข่ายผู้ปกครอง เครือข่ายของบุคลากรกลุ่มต่าง ๆ มากขึ้นด้วย

คุณค่าของ PLC นอกสถานศึกษา

PLC นอกสถานศึกษา มีคุณค่าในรูปแบบที่สามารถทำโดยอิสระ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโดยกลุ่มอิสระ คือ กลุ่มสามารถเลือกและทำงานตามที่ตัวเองสนใจได้ทำให้ PLC ได้พัฒนาความรู้ตามที่บุคคลต้องการและอาจจะนำมาซึ่งความคิดใหม่ หรือแนวทางใหม่ ๆ ได้ อาจจะมีความมั่นคงแข็งแรงน้อย ทางออกที่ดีคือ กลุ่มนอกสถานศึกษาควรจะมีส่วนร่วมกับหน่วยหลักของวิชาชีพ หรือราชการเพื่อการทำงานอย่างยั่งยืน

ใครจะเป็นผู้เริ่มต้น และใครจะทำอะไรใน PLC

ทุกประเด็นของ PLC จะต้องมีคนหลักเริ่มต้นดูแลอยู่เสมอ ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้บริหารหรือคนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นผู้นำทางความคิด ถ้าผู้บริหารเก่ง มีผู้นำทางความคิดที่ดีจะส่งเสริมให้ PLC มีคุณภาพประสิทธิภาพสูง ถ้าผู้บริหารไม่มีความเป็นผู้นำ แต่ครูที่ร่วมงานอยู่ด้วยความเป็นผู้นำพอ ก็จะเป็นไปได้ แต่ถ้าเราได้ผู้บริหารและครูอาจารย์ที่ไม่เอาไหน PLC ก็สูญเปล่า

PLC ในสถานศึกษาก็เกิดจากการเป็นผู้นำ ผู้บริหารเอง ผู้บริหารที่ฉลาดก็จะเลือกทีมที่ฉลาดมาทำงานด้วย ยิ่งได้ทีมที่มาร่วมงานฉลาดเท่าไร ก็จะมีทีมมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องไม่กลัวคนฉลาดต้องเอาคนเก่ง คนฉลาดไว้ใกล้ตัว

โดยทั่วไปการบริหารคนฉลาด ต้องให้รางวัล ให้ความสนใจ ให้ความสำคัญ และให้การตอบแทนที่ดีพอ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งของ แต่การแสดงความคิดเห็น ให้กำลังใจ และส่งเสริมจิตใจที่ตั้งงาม ก็เป็นส่วนหนึ่งแล้ว ความละเอียดถี่ถ้วนเป็นเรื่องสำคัญของ PLC ผู้บริหารจึงต้องดูแลความละเอียดเหล่านี้ การศึกษาไม่ว่ากิจกรรมใดก็ตาม เป็นกิจกรรมเชิงอุดมคติเสมอ ผู้ดูแลการศึกษาจึงวัดผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจได้ยาก ความสำเร็จของ

การศึกษา คือ ความมุ่งมั่นของผู้คนที่เราเกี่ยวข้อง ซึ่ง PLC จะนำไปสู่ความมุ่งมั่นและองงามขึ้นได้อย่างที่เราคาดหวัง

สรุป: ปรัชญาการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพคือคำตอบ

ไม่ว่าเราจะนิยาม PLC ว่าอย่างไร และดำเนินงานกิจกรรม PLC อย่างไร คำนิยามที่ผู้เขียนเห็นว่าจำเป็นก็คือ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ การดำเนินงานในลักษณะที่สองหัว หรือหลายหัวย่อมดีกว่า หัวเดียว ตามคติแบบไทย ดังนั้นหัวใจของ PLC คือ การใช้หรือการทำงานร่วมกันของกลุ่มครูและผู้เกี่ยวข้องเพื่อการแสวงหามากพอ คิดค้นสิ่งใหม่ แล้วนำสิ่งนั้นมาประเมินเพื่อใช้ประโยชน์ให้เกิดครั้งใหม่ ๆ คิดค้น สิ่งใหม่ มีผลงานประจักษ์ว่าได้ประโยชน์อย่างแท้จริงต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับความเป็นเลิศของการศึกษาและการพัฒนาการเรียนการสอนในวิชาชีพครู ทำให้เกิดสิ่งใหม่และผลผลิตใหม่ในวิชาชีพ สิ่งใหม่และผลผลิตจาก PLC ก็คือ ผลผลิตของปรัชญาการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ผลิตภาพนั่นเอง

References

- วิชัย วงษ์ใหญ่, (2558). “ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” ในสารานุกรมการศึกษาร่วมสมัยฉบับเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสฉลองพระชนมายุ 5 รอบ 2 เมษายน 2558, กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- ราชบัณฑิตยสภา, (2558). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสภา.
- ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน, (2561). จำเป็นต้องปฏิวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bales, Katherine and Roch Vince, (2014). The Power of Techer Rounds. California: Cowin.
- Fernandez, Celea and Yossida Makoto, (2004). Lesson Study: Japanese Approaes to Improving mathematich teaching and learning. New York: Routledge.
- Murphy, Jopeph, f. (2017). Professional Standard for Education leaders. New York: Cowin.
- Pang, NSK, and Leumg, ZLM, (2016). “Exploring the Practice of Professional Learing Communities: Case of Hong Kong Primary Schools” in Harris Alme, and Jones & Michell (eds) Leading Futures: Global Perspectives on Educational Leadership Los Angles: SAGE.
- Wilhelm, Terry, (2017). Shared Leadership: the Essential Ingredient for Effective PLC. California: Cowin.
- Saito, Eiskne and other, (2015). Lesson Stud to Learning Community. New York: Routledge.